

Levi Mørk
býráðslimur

Tær 16 íbúðirnar til sinnisveik í Havn

Tey sinnisveiku og teirra avvarðandi hava nú langt um leingi vunnið stríðið um at fáa egnar íbúðir og nú er loksins komið á mál við at byggja 16 íbúðir til sinnisveik í Havn. Tórshavnar kommuna hevur avgreitt sín part. Vónandi verður tað skjótt, at landið fer til verka við at søkja um endaligt byggiloysivið soleiðis at arbeiði kann byrja.

Vit hava nógv við sinnisbreki í Føroyum, sum tíverri velja eina aðra loysnir av neyð og tað er at flyta av landinum. Tí umstøðurnar fyri sinnis-

veik eru somikið út av lagið vánaligar. Serliga er tað vardar íbúðir og móguleikan fyri at fáa vart starv sum halta.

Vit skulu taka tey sinnisveik fyri fult og soleiðis, at tey sjálvi føla “at tey eisini eru nakað” hóast sinnisbrek og ikki verða sæð sum 2 flokka menniskju, sum tað framvegis eru galdandi hjá okkum í Føroyum. Nei, vit eru øll menniskjur og hava líka krav uppá lívið hóast brek, eisini tey sinnisveiku sum búgva her á klettunum. Tí eitt vist, at vit hava

ella kenna øll hava onkran í familjuni hjá okkum sjálvum, sum er sinnisveikur á ein ella annan hátt og hetta kann í ein vissan mun raka okkum øll.

Tí frøist eg nú um, at tað verður endiliga varpa ljós á hetta álvarsliga mál, um at vit í Føroyum fáa 16 nýggjar íbúðir fyri sinnisveik í Havn, men enn er langur vegur á mál. Eg saknið at fáa at vit nær Rósa Samuelsen ætlar sær at seta spakan í. Hava vit samvitsku at lata vera?

Fakkunnleikin hevur víst á at psykiatriskudeplin er í

Havn frammanundan og tey fólkinu sum eru sinnisveik, skulu flytast til hesar 16 íbúðirnar íbúðirnar fra psykiatriskadeplinum.

Fakkkunnleikin metir eisini, at við at byggja í Tórshavn er ein styrkur fyri tey sinnisveiku og hetta er eisini tað sum álitid um hesa ætlan leggur upp til.

Somuleiðis er hetta sera gott fyri at “føla seg tryggan og virdan sum eitt menniskja” sum vit øll hava rætt til, óansæð um vit eru sinnisveik ella ikki. Men vit eru jú øll

bara menniskju og hava krav uppá eina líka viðgerð og rætt til at liva lívið og eisini við egnum bústaði og tað skal vera í egnum landið.

Herfyri var komið á mál og Tórshavnar kommuna og Landsstýriskvinnan í Almenna og Heilsumálum Rósa Samuelsen, eru nú samd um at halda seg til upprunaligu ætlanina við at byggja 16 íbúðir til sinnisveik í Havn.

Hetta eri eg og fleiri við mær sera fegin um og hetta er eisini uppá tíðina, at tað frá politiskari síðu verður

framt nakað fyri tey veikastu í okkara samfelag – og tað, er at fegnast um fyri vælferðarsamfelagið Føroyar. Men her skal handling til.

Parturin hjá Tórshavnar kommunu liggur ikki eftir í hesum málið og tað er at fegnast um. Men vit mugu øll ikki gloyma at tey sinnisveiku eru jú eisini menniskjur, skulu virðast og hava krav uppá líkarætt. Loysnin er ikki, at tvinga tey av landinum.

Spurningurin er so nær henda bygging uppá 16 íbúðirnar til sinnisveik byrjar?

Edmund Joensen,
Lamba

Hugleiðing um Eitt lív sum apukattur og Tjóðpall Føroya

Hugleiðing

Eitt bygdafrøll trýnur fyri fyrstu ferð innar í Tjóðleikhús Føroya. Sjálv nationalteatur føroyinga. Fyri honum stendur partur av mentanarelitu landsins. Har er hin, ið skrivaði skaldsøgu aldarinnar, sum bert hevur ein bókstav sum heiti, og at kallað eingin hevur lisið, hóast fleiri tykjast royna at lata sum um, tey hava gjørt tað. Honum við lið er hin, ið gekk á høvundaskúla á Flatlondum og helst hevur skrivað okkurt lesivert, hóast fá hava lisið. Onnur kend andlit, ið hann lítið ella einki veit um, men hevur sæð á onkrari mynd í miðlum ella onkrari sending í Degi og viku eru framvið, og hann kennir seg eins og fremmanda gongustjørnu í løgnum kosmos handan stjórnuhav, sum lítið hevur til felags við bygdina, har hann kennir hvørt mansbarn, og tey kenna hann.

Hetta er kortini ikki heilt fremmant. Eg havi verið inni her fyrr. Sum smádrongur í Havn var hetta meiaríið í miðbýnum. Einu sinni var trot á mjólk í Havn. Hetta mundi vera umleið 1970. Keypmanninum á Landavegnum tørvaði mjólk at selja, men hann fekk onga. Skamtan var sett í verk. Í mesta lagið tveir pakkar til hvørt húski. Keyрмаðurin fann upp á ráð. Vit smádreingir, einir tólv í tali, vórðu allir onkursvegna kroystir inn í bil hansara, og so gekk leiðin oman á meiaríið. Ein og ein vórðu vit sendir inn, og ein fyri og annar eftir komu vit út aftur við tveimum pakkum av mjólk, ið vit høvdu keypt fyri pening keypmansins. Jú, býttur var hann ikki keyрмаðurin, og hann gjørði fegin nakað fyri kundarnar. Vit fingi nøkur gummibomm í part aftur fyri ómakin.

Men hetta er ikki meiaríið longur. Hetta er Tjóðpallur Føroya. Í einum trongum og

lítið broyttum meiaríið. “Máti skal vera við at vera lítillátin,” segði ein grannin um nýggja bil borgarstjórans, ið hevði keypt ein so stak lítlan bil. Nakað tað sama kundi verið sagt um Tjóðpall Føroya. Hevði útlendingur biðið meg víst sær Tjóðpall Føroya, ella sjálv Nationalteatrið, so hevði eg ivaleyst funnið onkran annan bygning og borðreitt við hvítari lygn. Kanska Norðurlandahúsið. Ella Ebenezer. Amtmansborgina. Okkurt annað. Bara ikki hesa skommina.

Ikki sørt fjálturstungin og smæðin trýni eg so innar í salin. Fimm røð við umleið tjúgu slitnum stólum uttan nakað frámerki, so vit gjørdu skjótt av, tá vit sóu tvey pláss á aftastu røð. Ein eldri kvinna er um at detta, tí trapputrin eru bert leysir skamlar, og hesir flyta seg, hvørja ferð onkur traðkar á teir. Ein løta gongur við onkrum hissini klassiskum klavertónleiki, meðan vit

biða og skimast runt í rúminum. Jú, onkur kendur er afturat, hóast eingin kennir meg. Har situr Steinbjørn. Hann skrivaði hin sjónleikin, sum æt Skipið. Einaferð í sjeytiárunum. Hann sá eg við skúlaflokki mínum í Sjóngleikarhúsinum. Síðan havi eg ongantíð verið til nakran sjónleik í Havn. So hetta er í allar mátar fremmant umhvørvi, men fólkinu tykjast blíð og ikki sørt fyríkomandi. Leiðari Tjóðpalsins, vit eru fødd sama dag bæði, men tað veit hon ikki av, bjóðar kaffi og køkur og er fyríkomandi og blíðsnýðað.

Ljósið skiftir spakuliga og innar á pallin trýnur Eyðun. Hann er eldur, síðan eg sá hann seinast. Tað eru eisini meira enn tríati ár síðan eg sá hann “live”. Í sjeytiárunum undirvísti hann í leiklist á skúla mínum, og onkrar av hesum tímum minnst eg enn, hóast ikki mangir eru í minninum annað enn føroyskt tímar hjá Jeffrei.

Vit báðir sonur Eyðuns gingu í sama flokki. Báðir vóru ikki sørt kúllasligir og høvdu tískil okkurt til felags. Nakrar ferðir var eg eisini við honum heima hjá teimum í Rabarbukvarterinum. Ivist í, um foreldur míni vóru heilt álvulig um tað, tí her gingu tey, sum Eyðun sjálvur nevndi úr fólkatosi, nakin runt í húsunum. Spannandi var, og blíð vóru tey, tað minnst eg, men eg sá ongantíð nakran naknan av teimum.

Eyðun er professionellur. Kom at hugsa um hin, ið hevði verið niðri á meginlandinum við skipið. Har hevði hann vitja eitt ávist hús, har fólk vóru ómetaliga blíð. Spurdur um munin millum tænaðstuna í hesum húsi og heima, læt í honum: “Fakfólk eru nú einaferð fakfólk.” Og fakfólk er Eyðun. Tað er eyðsæð, hóast undirritaði ikki hevur tað stóra skili fyri sjónleiki annars. Fólk sótu í stívliga tveir tímar rúnarbundin og fylgdu frásøgu

hansara, ið við einfaldum dramatiskum snildum leiddi okkum gjøgnum lív hansara sum apukattur. Eisini vit, ið hálvum kendu okkum sum fremmandar gongustjørnur í ókendum universið fjart heimanífrá og ikki hildu okkum hava skil á sjónleiki, fingi kortini eina uppliving, ið verd er taka við fram á leið. Maðurin hevur karisma í ríkiligt mál.

Lívsleið apukatsins og brótingartíð innan sjónleik í Føroyum seinastu fimmti árinu, og tá serliga í 60 og 70 árunum, eru í veruleikanum í stóran mun sama søga. Eyðun greiddi livandi og hugtakandi frá gongdini. Søguna kryddaði hann við smásøgum, soleiðis at onkuntíð rungaði láturin, men fyri tað mesta var pinnastilt, tí eingin vildi órógva, og øll vildu hava hvørt orð við. Tey ella rættari vit sótu undir hvørjum orði.

Takk fyri Eyðun